

Історія**УДК 61:618.1(092)****DOI** <https://doi.org/10.5281/zenodo.19412423>**Внесок Фелікса Сельського у розвиток української та світової медицини****Гірна Наталія Мирославівна,**

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри українознавства та філософії, ДНТ «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького», м. Львів, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-5293-2964>

Прийнято: 17.03.2026 | Опубліковано: 30.03.2026

***Анотація:** у статті представлено багатогранну постать лікаря Фелікса Сельського і його внесок у розвиток української та світової медицини. Мета статті полягає у комплексному дослідженні особистого внеску українського лікаря-гінеколога, ученого, громадського діяча Фелікса Сельського у розвиток вітчизняної та світової медицини і медичної науки. При підготовці дослідження ми використали комплекс загальнонаукових методів – історичний, хронологічний, порівняльний, синтезу й аналізу, а також дотримувалися принципів історизму та науковості. Застосування різних методів у поєднанні з широкою джерельною базою дозволило розкрити мету дослідження, отримати відповідні результати та зробити висновки. Детально проаналізовано шлях Фелікса Сельського до здобуття ґрунтовної медичної освіти, його навчання і громадську діяльність серед українських студентів у Відні. Досліджено лікарську працю у Львові, зокрема, в акушерсько-гінекологічному відділі Крайового загального шпиталю. Він був*

співзасновником безкоштовної поліклініки і приймав пацієнток аж до свого від'їзду зі Львова. Навіть після виходу на пенсію лікар продовжував допомагати жінкам при пологах, проводив профілактичні огляди, а також підтримував прагнення молоді здобути медичний фах. Окрім лікарської практики, займався науковими дослідженнями в царині акушерства та гінекології, насамперед, прогресивних методів оперативного лікування патології матки, писав статті українською мовою, першим упроваджуючи українськомовну фахову термінологію. Як учений, Фелікс Сельський був дійсним членом Наукового товариства імені Тараса Шевченка, а упродовж 1898 – 1901 рр. очолював Лікарську секцію НТШ. Наукова новизна дослідження полягає у його комплексності, адже нами представлено багатогранні прояви діяльності українського лікаря Фелікса Сельського, його внесок у розвиток української та світової медицини, а також покращення громадського здоров'я.

Ключові слова: *Галичина, історія медицини, українська медицина, лікарська практика, гінекологія, фахова медична термінологія, Наукове товариство імені Т. Шевченка, Лікарська секція НТШ, громадсько-політична діяльність.*

The contribution of Felix Selskyi to the development of Ukrainian and world medicine

Nataliia Hirna,

Candidate of Historical Sciences, PhD, Associate Professor Department of
Ukrainian Studies and Philosophy, State Non-Profit
«Danylo Halytskyi Lviv National Medical University», Lviv, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-5293-2964>

Abstract: *the article presents the figure of doctor Felix Selskyi and his contribution to the development of Ukrainian and world medicine. The purpose of the article is to comprehensively study the personal contribution of the Ukrainian doctor, scientist, and public figure Felix Selskyi to the development of domestic and world medicine and medical science. When preparing the research, we used a complex of general scientific methods – historical, chronological, comparative, synthesis and analysis, adhered to the principles of historicism and scientific objectivism. The use of different methods and wide source base allowed to reveal the purpose of the study, to obtain relevant results and draw conclusions. The path of Felix Selskyi to obtaining a through medical education, his studies and public activities among Ukrainian students in Vienna are analyzed in detail. The medical work in Lviv, in particular, in the obstetrics and gynecology department of the Regional General Hospital, is studied. He was a co-founder of a free clinic and accepted patients until his departure from Lviv. Even after retirement, the doctor continued to help women during childbirth, conducted preventive examinations, and supported the aspirations of young people to pursue a medical career. In addition to medical practice, he was engaged in scientific research in the field of obstetrics and gynecology, primarily in progressive methods of treating uterine pathology, wrote articles in Ukrainian, and was the first to introduce Ukrainian-language professional terminology. As a scientist, Felix Selskyi was a full member of the Taras Shevchenko Scientific Society, and from 1898 to 1901 he headed the Medical section of this society. The scientific novelty of the study lies in its complexity, as we present the multifaceted manifestations of the activities of the Ukrainian doctor Felix Selskyi, his contribution to the development of Ukrainian and world medicine, as well as the improvement of public health.*

Keywords: *Galicia, history of medicine, Ukrainian medicine, medical practice, gynecology, professional medical terminology, T. Shevchenko Scientific*

Society, Medical Section of the T. Shevchenko Scientific Society, social and political activity.

Постановка проблеми. Постать лікаря Фелікса Сельського займає особливе місце в історії медицини не лише як талановитого практика, але й як помітного творця українського інтелектуального середовища Галичини к. XIX – п. XX ст. У час, коли українська медична наука переживала період свого самостійного становлення, Ф. Сельський активно залучав її до європейського наукового дискурсу, відкривав і упроваджував найсучасніші методи акушерства і гінекології. Переконливим доказом визнання лікаря на світовому рівні є його публікації у провідному фаховому журналі з гінекології «Centralblatt für Gynakologie», що видавався у Лейпцизі. Його праці демонструють глибокий аналіз складних клінічних випадків, побудованих на принципах доказовості та хірургічної точності. І хоча у Європі Сельського сприймали як представника віденської медичної школи, він завжди наголошував, що є українським лікарем, утверджуючи суб'єктність свого народу. Одним із найбільших наукових досягнень ученого є його праця у Науковому товаристві ім. Т. Шевченка. Він стояв біля витоків Лікарської секції НТШ, упродовж 1898-1901 рр. був її головою, брав участь у створенні перших реєстрів українських медичних термінів, які засвідчували високий науковий рівень української мови. Як лікар-гінеколог, Фелікс Сельський першим акцентував на необхідності системної допомоги жінкам, особливо у сільській місцевості, слушно вбачаючи у цьому запоруку здоров'я майбутніх поколінь і національної стійкості. Його стаття «Погляд на теперішній стан жіночої опіки» стала не просто медичним оглядом, а глибоким соціально-медичним аналізом із практичними результатами: були відкриті безкоштовні жіночі консультації у містах і селах Галичини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна історіографія розглядає постать Фелікса Сельського у трьох основних аспектах: науковий внесок в акушерство і гінекологію, діяльність з упровадження українськомовної медичної термінології, а також організаційна і громадська діяльність лікаря. За останні п'ять років з'явилися дослідження, що розкривають винаходи лікарем медичного інструментарію, у яких автори зазначають, що в умовах бурхливого розвитку хірургічної гінекології наприкінці XIX ст., Ф. Сельський часто діяв як інженер і запропонував низку вдосконалень гінекологічного інструментарію: «шприц Сельського» - спеціалізований пристрій для внутрішньоматкових ін'єкцій, який дозволяв проводити точне дозування ліків та мінімізувати травматизацію. Цей винахід використовується донині. Також лікар розробив модифікації операційних положень пацієнток, що полегшували проведення складних маніпуляцій [10, 11, 12, 13, 14, 15].

Другу групу джерел складають праці, присвячені участі Фелікса Сельського у роботі Наукового товариства ім. Т. Шевченка, зокрема, його діяльності у складі Лікарської секції НТШ. Дослідники переконують, що учений відстоював мовний суверенітет, адже вважав, що наука починається з мови. Тому він був співавтором перших українських медичних словників, разом із колегами адаптував народні назви хвороб до міжнародних латинських стандартів. Завдяки цьому «Збірник математично-природописно-лікарської секції НТШ» став повноцінним академічним виданням, яке визнавали за кордоном. До речі, автором першої статті у першому номері цього збірника був саме лікар Сельський [1, 3, 5, 6, 10].

Значну увагу сучасних наукових пошуків становлять розвідки про суспільну діяльність Фелікса Сельського. Наприклад, відображено його участь громадському житті українських студентів у Відні, спілкування з Іваном Франком та вплив лікаря на соціальні погляди письменника щодо гігієни і

медицини. Автори також досліджують медичну деонтологію, характеризуючи Фелікса Сельського як «лікаря бідних», що актуально в контексті сучасної медичної етики [7, 8, 18, 19].

Виділення невирішених раніше частин проблеми. Попри чималий інтерес дослідників до постаті Фелікса Сельського, відомості про нього переважно зустрічаються серед плеяди українських лікарів і часто є фрагментарними. Але непересічний талант цієї особистості – лікаря, організатора, політика – свого часу вплинув на розвиток кожної з інституцій, до якої він був причетний, а історично Фелікс Сельський реалізував себе швидше, ніж Євген Озаркевич чи Мар'ян Панчишин. Поза увагою науковців залишаються інноваційні підходи Сельського у лікуванні, які випереджали тогочасну світову практику в царині акушерства і гінекології. Потребують уточнення професійні контакти лікаря з провідними хірургами Європи, його хірургічні майстер-класи на міжнародних з'їздах лікарів, участь у наукових дискусіях. Майже нема досліджень епістолярної спадщини. Останній період життя медика, коли він працював лікарем у Долинському повіті, постійно допомагав жінкам при пологах і заохочував молодь здобувати медичний фах, поданий лише в контексті аналізу стану медицини Галичини на зламі XIX-XX ст. Практично відсутні самостійні дослідження про лікарську етику Фелікса Сельського в контексті українського національного відродження.

Мета статті полягає у комплексному дослідженні особистого внеску українського лікаря, ученого, громадського діяча Фелікса Сельського у розвиток вітчизняної та світової медицини і медичної науки.

Виклад основного матеріалу. Майбутній лікар народився 2 грудня 1852 року у с. Колодниця Стрийського повіту Королівства Галичини та Лодомерії у заможній родині управителя маєтку. Батьки спромоглися дати прекрасну освіту своїм синам: медичну – Феліксові, юридичну – Юліанові та теологічну – Владиславові. Середню освіту Фелікс здобув у дрогобицькій та

львівській гімназіях. Навчаючись у Дрогобичі, він познайомився з Іваном Франком. Це знайомство переросло у дружбу і громадську співпрацю, вони підтримували тісні контакти упродовж життя, хоча політичні погляди Франка і Сельського часом розходилися [7, с. 852]. Склавши на відмінно «матуру» та отримавши атестат зрілості, у 1872 р. Фелікс вступив на медичний факультет Віденського університету. Віденський період життя майбутнього лікаря наповнений науковою і громадською активністю. Талановитий юнак одразу залучився до українського студентського товариства «Січ», у ньому він курував формування фондів української бібліотеки та брав участь у приготуванні популярного видання підручника з анатомії українською мовою. До слова, у к. XIX ст. української наукової медичної термінології фактично не було, тому Фелікс Сельський належить до когорти лікарів, котрі її розробляли та упроваджували. Через два роки перебування у столиці – у 1874 – Фелікс Сельський очолив «Січ» та занурився у громадську роботу. Центром українського життя у Відні стало його помешкання, через яке молоді галицькі радикали передавали листи, пропагандистську літературу та фінансову підтримку від Михайла Драгоманова зі Швейцарії до Львова, а далі – до Києва та Харкова. Саме за посередництва Сельського, Драгоманов, який після Емського указу жив в еміграції у Женеві, підтримував зв'язки із редакцією львівського журналу «Друг», дописував до нього публіцистичні статті на політичну тематику, надавав матеріальну допомогу прогресивним виданням. На його адресу надходила також уся кореспонденція, адресована віденському осередку товариства «Січ». Упродовж 1876 – 1879 рр. під псевдо Іван Бойчук Ф. Сельський друкував свої статті в молодіжних львівських часописах «Правда» і «Друг», які редагував його добрий приятель І. Франко. Він брав участь у приготуванні до друку п'яти випусків першого українського політичного часопису «Громада», що виходив у світ у Женеві за редакцією Михайла Драгоманова [2, с. 31-34].

Влітку 1877 р. за політичну діяльність поліція заарештувала І.Франка, М.Павлика і його дружину Ганну, О.Терлецького, Ф. Сельського. При обшуку поліція знайшла у його помешканні соціалістичні брошури, видані О. Терлецьким. У ході розслідування Сельському закидали зв'язки із соціалістами, насамперед, із М. Драгомановим, а також налагодження систематичного постачання книжок соціалістичного змісту до Львова і Києва. Також у нього було конфісковано значну кореспонденцію – листи від І. Франка, М. Драгоманова, М. Павлика, рукописи майбутніх статей. У своїх працях Фелікс Сельський часто критикував літературу, яку видавало культурно-освітнє товариство «Просвіта», адже вона ґрунтувалася винятково на принципах християнської релігії. Натомість, молодий вчений вважав, що сама назва «Просвіти» доводить, що усі її видання повинні спиратись на сучасні наукові досягнення та знайомити читачів із найновішими технічними винаходами і відкриттями [19, с. 15]. Судовий процес розтягнувся на понад рік, розпочавшись у Відні, згодом розгляд справи відбувався у Львові. Звичайно, що про навчання довелося забути – Фелікса по кілька разів на тиждень викликали на допити. Студент-медик заперечував приналежність до будь-якого таємного товариства, натомість визнавав прихильність до соціалістичних ідей. Процес закінчився для Ф. Сельського ув'язненням терміном на один місяць [9]. Одразу після виходу на свободу він повернувся до Відня, відновив студії в університеті, продовжив свою політичну діяльність і громадську роботу у товаристві «Січ».

Отримавши у 1880 р. диплом лікаря, молодий спеціаліст проходив акушерсько-гінекологічну практику у Віденській клініці професора Рудольфа Хробака та працював асистентом відомого лікаря – професора Карла Рокітанського у шпиталі Марії-Терезії у Відні [18, с. 35]. Проте, Ф. Сельський клопотав про працю у рідному краї, у 1884 р. йому вдалося повернутися в Галичину. Він замешкав у Львові по вулиці Академічній та отримав посаду

асистента акушерсько-гінекологічного відділу Крайового Загального шпиталю [5, с. 85]. Одразу вступив до Товариства галицьких лікарів. Від 1885 р. доктор Сельський розпочав провадити приватну лікарську практику, бо інформація про ув'язнення була долучена до його особової справи, а це створювало значні незручності на державній роботі. Для цього придбав будинок по вулиці 3-го травня (нині вулиця Січових Стрільців, 11 – Н.Г.). Разом із групою львівських лікарів Фелікс Сельський був співзасновником безкоштовної загальної лічниці (Загальна Поліклініка), що постала у Львові 1889 р. [14, с. 121]. У цій поліклініці лікар вів акушерсько-гінекологічні прийоми аж до свого від'їзду зі Львова у 1914 р.

Окрім лікарської практики, Фелікс Сельський активно займався науковими дослідженнями в царині акушерства та гінекології. Свої наукові праці лікар публікував українською, польською та німецькою мовами на сторінках відомих медичних часописів: «Centralblatt fur Gynakologie», «Wiadomosci Lecarskie», «Przegląd Lekarski», а також систематично дописував до «Збірника математично-природописно-лікарської секції Наукового товариства імені Т. Шевченка» [6, с. 80-84]. Варто відзначити, що від моменту реорганізації ЛТШ у Наукове товариство ім. Т. Шевченка, довкола нього гуртувалися найвідоміші представники української наукової та культурної еліти, за рівнем наукової роботи ЛТШ прирівнювалося до статусу Академії наук. Закономірно, що серед них був і учений медик Фелікс Сельський – випускник медичного факультету Віденського університету. Відтак, у 1897 р. він став заступником голови Математично-природописно-лікарської секції ЛТШ, а упродовж 1898 – 1901 рр. очолював її. Під його головуванням Секція постановила, що з метою удосконалення фахової, наукової мови, наукові збірники повинні друкуватися українською мовою. У першому випуску «Лікарського вісника ЛТШ» на 14-ти сторінках була надрукована перша наукова медична стаття українською мовою – «До механіки нормальних і

патологічних змін положень матеріці», автором якої був Фелікс Сельський [17, с. 53]. Ця стаття стала «першою ластівкою» у формуванні української медичної термінології, започатковувала упровадження наукових медичних термінів, які походили з близької для українського народу розмовної мови та поєднували міжнародні латинські терміни. У червні 1899 р. доктор Сельський був обраний дійсним членом НТШ та увійшов до групи лікарів, які, серед іншого, розробляли українську медичну термінологію. Ця робота тривала безперервно, особливо після заснування у 1910 р. Руського (з 1912 року – перейменоване в Українське – Н.Г.) лікарського товариства у Львові. У Статуті читаємо, що воно утворене з метою «підклубання здоров'ям українського населення, оборони професійних інтересів і піднесення знань лікарів» [4, с.128]. Товариство визначало три основні напрямки своєї діяльності: наукову, фахово-організаційну і громадську. Його діячі працювали в НТШ, проводили наукові з'їзди лікарів, за сприяння УЛТ діяла «Медична громада», товариство студентів медиків-українців, лікарі систематично проводили науково-популярні лекції у «Рідній школі», «Просвіті», видавало науково-популярний часопис «Здоров'я», протягом 1920-1939 рр. – журнал «Лікарський вісник» [11, с. 37-39]. До професійних інтересів лікарів належала також потреба утвердження власної української наукової медичної терміносистеми. Як акушер-гінеколог, Фелікс Сельський працював над упровадженням у науковій літературі та медичній практиці термінів власне цього спрямування. Він провадив активну наукову діяльність, проблематика статей стосувалася переважно оперативних методів лікування різноманітної патології матки. Його наукові статті «Спірні питання про загин матки», «Кілька слів про механізм правильних і патологічних положень матки» здобули визнання у світових медичних колах. Зокрема, німецький професор Ольсггаузен вважав, що роботи українського лікаря є найпрогресивнішими для свого часу, а професор кафедри акушерства і

гінекології Львівського університету Л. Библіцький, оцінюючи внесок Фелікса Сельського у дослідження з гінекології, наголошував, що думки вченого не помирають, до них ще не раз повертатимуться лікарі у майбутньому [8]. Поєднуючи наукову роботу з постійною лікарською практикою, він винаходив і упроваджував нові гінекологічні методики, наприклад, електроліз. Окрім того, був автором різноманітних модифікацій гінекологічних пристроїв та конструював власні інструменти, якими користуються у жіночих консультаціях і відділеннях дотепер. У науковому доробку лікаря найціннішою вважається стаття про нормальне та патологічне положення матки, вперше видана у 1894 р. у німецькому фаховому медичному часописі «Centralblatt für Gynacologie», а згодом перекладена і перевидана понад двадцять разів [23]. На V З'їзді лікарів та природознавців, що проходив у 1888 р. у Львові, доктору Сельському було довірено продемонструвати операцію перинеопластики [1, с.131]. Відтоді він увійшов у медичну спільноту ще і як неперевершений хірург-гінеколог.

Національна еліта спрямовує свої зусилля на розвиток усіх сфер суспільного життя, тож Фелікс (Щасний) Сельський поєднував професійну та громадсько-політичну діяльність в українських і польських товариствах [3]. Так, у 1890 р. він взяв участь у створенні Русько-української радикальної партії (РУРП) – першої української політичної партії, на її основі були засновані УНДП і УСДП. Фелікс Сельський був обраний до Широкого Народного Комітету останньої та представляв її інтереси у «Просвіті». Лікар фінансово допомагав у виданні заснованих І. Франком і М. Павликом журналів «Друг» і «Громадський друг» [15, с.26]. Як добрий літератор, він подавав у ці часописи свої спогади, рецензії, критичні статті, художні та публіцистичні твори.

На зламі століть активно розвивався український кооперативний рух, що був формою економічної самоорганізації українців. Ім'я доктора Щасного

Сельського зустрічаємо серед засновників товариства «Народна торгівля», збереглися документи, що упродовж 1895-1908 рр. він був головою правління цього українського економічного згромадження. Після утворення страхового товариства «Дністер» із 1898 р. і аж до смерті був членом наглядової ради [20, с.197]. Одночасно Ф. Сельського було обрано депутатом міської ради (радним) міста Львова, де він працював у медичній комісії порядків і здоров'я, а також призначено опікуном міського закладу сиріт імені Франца Йосипа. У 1900 р. знаний доктор очолив Товариство галицьких лікарів, членом якого був від часу свого повернення до Львова. Разом із колегами став співзасновником та співвидавцем офіційного друкованого органу ТГЛ – «Львівського лікарського тижневика» («Lwowski Tygodnik Lekarski»), що виходив польською мовою [22, с.4]. До ТГЛ належали лікарі різних національностей, але Ф. Сельський підтримував ідею утворення окремого Українського лікарського товариства. Хоча жодних протиріч всередині медичної спільноти не було, вона завжди була самодостатнім цілісним організмом, незалежно від політичних віянь, національної чи релігійної приналежності. До прикладу, Фелікс Сельський входив до Львівської секції Товариства лікарської самопомогі. Він одним із перших підписався під відозвою до уряду у справі захисту і звільнення з-під арешту студентів Львівського університету, які вимагали викладання українською мовою.

Дуже цікавими є ідеї Фелікса Сельського щодо розвитку кінематографії у Львові. Саме тому у 1912 р. лікар став одним із співзасновників спілки «Світанок кінематографічний». Разом із дружиною Євгенією він купив будинок по вулиці Академічній, 8 та відкрив у ньому кінотеатр «Фрашка». Саме через кіно Фелікс Сельський намагався донести до населення знання про медицину та гігієну [17, с.74]. У той час уже існувало Львівське гігієнічне товариство, яке займалося профілактичною роботою. За ініціативою Фелікса Сельського перед переглядом фільмів глядачам демонстрували короткі

інформаційні кінокадри з гігієни, які мали велику популярність. Власне за популяризацію гігієнічних знань у 1913 р. доктора Сельського було номіновано до Найвищої Ради Здоров'я у Відні та нагороджено орденом Франца Йосифа за заслуги в розбудові лікарської справи.

У 1914 р. Ф.Сельський вийшов на пенсію, дружина Євгенія продала будинок по вулиці Академічній, 8, але кінотеатр у ньому продовжував функціонувати і при іншому власникові до середини 20-их років ХХ ст. Подружжя Сельських замешкало у Вигодівці (присілок Витвиці) Долинського повіту, придбавши величезний поміщицький маєток на 133 гектари у відомій австрійській родині лісопромисловців Райфів [19]. Незабаром на території маєтку за проєктом архітектора Левинського споруджено великий будинок «на багато покоїв для панів і кімнат для працівників». За спогадами сусідів, новий власник був дуже заможною людиною. Але феномен пана полягав у тому, що він був лікарем і надавав безкоштовну допомогу породіллям. Більше того, цю допомогу він часто надав всупереч породіллі та її родині. Адже у ті часи на рівні сільської суспільної свідомості присутність чужого чоловіка при пологах вважалася неприпустимою. Єдиною допомогою могла бути баба-повитуха. Попри те, коли життя породіллі висіло на волосині, родина ставала вище своїх архаїчних поглядів і в останній надії кликала доктора Сельського. Він допомагав не лише жінкам при пологах, але й недужим селянам. Жодної плати за свої послуги лікар не брав. Вчений ділився своїм досвідом із тими, хто виявляв інтерес і нахил до медицини, роздавав молоді медичну літературу [9]. Своїх дітей у подружжя Сельських не було, але у маєтку лікаря збиралися охочі здобути медичні знання, до них господар ставився з батьківською любов'ю та опікою. Взагалі лікар усіляко підтримував і заохочував громадську діяльність у селі. За його сприяння у 1919 р. у Витвиці відновлена школа, відкрита читальня, розпочали працювати осередки товариств «Просвіта» і «Пласт». Доктор Сельський знався зі скульптором Михайлом Гаврилком –

активним учасником визвольних змагань 1917- 1921 рр. Митець часом бував у його маєтку і там творив свою «Шевченкіану». Також у Витвиці у Фелікса Сельського гостювали Іван Франко і Наталя Кобринська [7, с.83].

Після розпаду Австро-Угорщини досвідчений медик був запрошений на посаду повітового лікаря у Болахів, на якій працював кілька років. Доктор Сельський розширив повітову лікарню, відкрив гінекологічне і педіатричне відділення. На цій посаді він працював аж до смерті. 22 травня 1922 р. серце медика не витримало великого навантаження і зупинилося. Звістка про смерть Фелікса Сельського сколихнула не лише Витвицю, але і всі навколишні села, а також Болахів, Долину і Львів. На велелюдному похороні були і пацієнти, і колеги, і сусіди. На жаль, місце поховання Фелікса Сельського втрачене. Лікар був похований на витвицькому цвинтарі, а через два роки його удова збудувала на території маєтку спеціальну каплицю і перепоховала там прах чоловіка. Але у 1939 р., після встановлення першої радянської окупації західноукраїнських земель, землю і ліс Фелікса Сельського конфіскували і націоналізували, пані Євгенія переїхала до Львова і невдовзі померла. У другій половині 40-их років ХХ ст. на території колишнього панського маєтку розміщувався радянський військовий гарнізон. У пошуках коштовностей окупанти розбили гробницю, відкрили домовину і вкрали золотий перстень і цісарський орден. Останки покійного просто викинули. Одна із колишніх працівниць маєтку збрала розкиданий прах господаря і таємно закопала край лісу. Про свій вчинок жінка наважилася розповісти через кілька десятків років, але точне місце поховання Фелікса Сельського вона не пригадала [15, с.24]. Будинок лікаря згорів у 1947 р. під час нападу українських повстанців на радянський гарнізон. На його фундаменті у 60-х роках ХХ ст. було збудовано санаторій-профілакторій Болахівського лісокомбінату.

Висновки. Фелікс (Щасний) Сельський був винятковою особистістю: лікар-практик, знаний у світі науковець, громадсько-політичний діяч,

благодійник. Сучасники високо оцінили фундаментальність, актуальність, наукову новизну його праць. Дослідження лікаря активно використовувалися та використовуються у практичній медицині, особливо у царині акушерства і гінекології, вони стали інноваційними для свого часу. Як винахідник, Фелікс Сельський розширив інструментальне забезпечення гінекології. Він зумів інтегрувати українську медицину в європейський контекст через свої публікації та технічні винаходи. Саме Фелікс Сельський започаткував сучасну українську медичну наукову термінологію, чим заклав фундамент для національної вищої медичної освіти, розробивши її мовну та організаційну основу. Власне створення українського наукового апарату дозволило вивести вітчизняну медицину у площину академічної дисципліни. У 1898 р. учений опублікував першу медичну наукову статтю українською мовою, а очолювана ним Лікарська секція Наукового товариства імені Т. Шевченка заснувала і видавала перший та упродовж кількох десятиліть єдиний україномовний медичний журнал «Лікарський вісник НТШ». Отже, наукова спадщина Ф. Сельського є величезною, вона потребує подальших ґрунтовних досліджень істориків і лікарів.

Політична діяльність Фелікса Сельського доволі суперечлива: він був серед засновників РУРП, проте згодом відійшов від радикальних поглядів, дискутував з Іваном Франком, часто зазнавав критики. Але можна однозначно стверджувати, що Фелікс Сельський залишив помітний слід у свідомості українського народу, сприяв його перетворенню у політичну націю. Він фінансував відкриття шкіл, культурно-освітніх осередків, підтримував кооперативний рух. Не маючи власних дітей, учений ділився знаннями і досвідом із молоддю, заохочував здобувати лікарський фах, давав книжки, проводив консультації. Як лікар він постійно намагався поширювати знання з гігієни та профілактики захворювань. Уже на пенсії доктор Сельський продовжував виконувати професійні обов'язки, безоплатно працюючи

повітовим лікарем у Вигодівці та околицях, власне і помер від переветми. Його аргументи, наведені у статті «Погляд на теперішній стан жіночої опіки» переконали уряд започаткувати мережу амбулаторій, консультацій, поліклінік для жінок. Заслугує на пошану етичний кодекс лікаря: допомога пацієнту є вищою за політичні обставини чи особистий комфорт. Таким чином, Фелікс Сельський поєднував високий професіоналізм із соціальною місією. Його етико-гуманістична парадигма заклала основи української деонтології та соціальної гігієни.

Подальшого вивчення потребує епістолярна спадщина Ф. Сельського, його професійні зв'язки з колегами із Краківського, Празького і Віденського університетів. Перспективним є детальний порівняльний аналіз медичних термінів, упроваджених лікарем, із сучасним міжнародним стандартом *Nomina Anatomica*.

Список використаних джерел

1. Бібліографія Збірника математично-природописно-лікарської секції Наукового товариства імені Шевченка. Матеріали до історії. 1893-1939. / за заг.ред. О.Петрука. Л. 2023. 288 с.
2. Гаврилук Г., Музика І., Масна З. Хроніка II півріччя 2019 року // Праці Наукового товариства імені Шевченка. Медичні науки. 2020. Т. 57. №2. С. 166-173. DOI <https://doi.org/10.25040/ntsh2020/01>
3. Ганіткевич Я., Пундій П. Українські лікарі: біобібліографічний довідник. Кн.4. Львівська медична школа. Л. 2022. <https://doi.org/10.31071/ntsh.med2022.04.015>
4. Грабовецький В. До проблеми використання історичних форм і фінансових можливостей організації медико-санітарної допомоги в Галичині. // Галицький лікарський вісник. 2019. Т.8. №3. С. 128-131.

5. Історія медицини та фармації: погляд у майбутнє. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Чернівці. БДМУ. 6-7 листопада 2024. 304 с. <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2024-34-171>
6. Лікарська комісія Наукового товариства ім. Шевченка (1898 – 2023). Матеріали до біографічного словника дійсних членів / автори-упорядн.: М. Надрага (керів. групи), Л. Дедишин, О.Канчалаба та ін.. Л.: ГВС. 2023. 280 с. <https://doi.org/978-617-8092-70-2>
7. Медвідь І., Седлярів В. Світи Івана Франка. 2021. Л. 1160 с. <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2021.4>
8. Медики Української Галицької Армії: в мареві пошестей, перед лицем смерті / упорядн. В. Семенів. Л.: Свічадо. 2021. 412 с. <https://doi.org/10.13711/vs.2021/421>
9. Мисак Н. Українські лікарі в Галичині (кін.ХІХ – поч.ХХ ст.): соціально-професійна характеристика. Тернопіль. ТНПУ. 2025. 214 с.
10. Мриглюд І. Збірник математично-природописно-лікарської секції НТШ: велична місія. Вісник НАН України. 2024. №2. <https://doi.org/10.15407/visn2024.02.033>
11. Надрага М., Голик Р., Надрага М.-І. Біографія жінки лікарки як складник дослідження історії жіночого руху в Галичині: Теодозія Туна-Надрага (1893-1976) // Українська біографістика. 2024. Вип. 25. С. 370. DOI <https://doi.org/10.15407/ub.25.359>
12. Петрук О. Математично-природописно-лікарська секція НТШ та її очільник Володимир Левицький./ Наукове товариство ім. Шевченка. Онлайн-журнал Товариства. 2023-06-02. <https://zbruc.eu/node/115346>
13. Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. 2023. 1(71). <https://mspsss.org.ua>

14. Саварин Т. Організація медичної освіти на західноукраїнських землях у др.пол. ХУІІІ – ХІХ ст. // Медична освіта. 2022. №4. С. 121-122. DOI <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2022.4.8287>
15. Свищ Ю. Про внесок львів'ян у розвиток медицини ХІХ-ХХ ст. Л.:Бюро спадщини. 2022. С. 18-30.
16. Стипуляк Л. Історія становлення та розвитку акушерсько-гінекологічної допомоги на Галичині. Матеріали історико-медичних читань. Л. 2023. С. 53-57. <https://doi.org/10.36930/40320609>
17. Трахтенберг І. Книга про отрути та отруєння. 2-ге вид., доповнене, зі змінами. Тернопіль. ТНМУ «Укрмедкнига». 2021. 422 с. <https://repository.tdmu.edu.ua>
18. Утюж І. Історія медицини. Запоріжжя. ЗДМУ. 2021. 132 с.
19. Українознавство в персоналіях у системі вищої медичної освіти України. Кн. 7/ за заг. ред. акад. В. Качкана. Івано-Франківськ. ІФНМУ. 2023. 367 с.
20. Федорчук О. Герміна Озаркевич та її збірка творів народного мистецтва // Народознавчі зошити. №1 (169). 2023. С. 197. DOI <https://doi.org/10.15407/nz2023/01/193>
21. ЦДІАУ у м. Львові. – Ф. №358. – Шептицький Андрей. – Оп. №3. – Арк. 1-3.
22. Nadraga M., Holyk R., Lonchyna V., Nadraga M.-I. Bohdan Yevhen Nadraga – a doctor by dentiny's calling // Proceeding of the Shevchenko Scientific Society. Medical sciences. Lviv. 2023. Vol.72. No.2. P. 3-5. DOI <https://doi.org/10.25040/ntsh2023.02.01>
23. Selskyi F. Ein Fall von Uterusrupur. Centralblatt fur Gynakologie. Leipzig.1894. №18. S. 433-438.

